

Resposta de Cristianisme al Segle XXI a la Conferència Episcopal Espanyola

Crisi i Independentisme

La Comissió Permanent de la Conferència Episcopal Espanyola (CEE) ha publicat, al final de la seva reunió dels dies 2 i 3 d'octubre de 2012, una Declaració titulada "Davant la crisi, solidaritat", amb dos temes bàsics, la crisi econòmica i el nacionalisme. **Cristianisme Segle XXI** comparteix amb els bisbes de la Comissió Permanent la preocupació per aquests dos temes, però vol fer aquests consideracions entorn de la seva Declaració. Cristianisme al SXXI creu que el document té un problema de mètode que contamina tot el contingut: com en altres documents de la jerarquia, interpreta la realitat social a partir de principis suposadament immutables, no a partir de la realitat mateixa. Podríem dir-ne "ideologisme teològic" o "idealisme moral". Aquest document n'és un exemple evident. Donat que els dos temes que tracta són qüestions històriques (no dogmàtiques o filosòfiques), les conclusions haurien d'estar fonamentades sobre pressupostos històrics o econòmics sòlids. Sense això el resultat es només la ideologia del redactor o redactors, i fan de la Declaració un document que corre el risc de no interpretar la realitat que pretén intervenir. D'això se'n diu *petitio principii* que vol dir que la proposició que es pretén demostrar està ja inclosa en les premisses. Vegem-m'ho en els dos casos.

I. Respecte de la crisi

El silenci sobre les causes i els responsables

El document no parla d'allò que comunament es reconeix com les causes de la crisi: operacions directament especulatives com la bombolla immobiliària, un sistema fiscal en què les grans fortunes no paguen el que proporcionalment els correspondria, l'evasió fiscal, l'existència de les SICAV i els paradisos, el rescat de la banca sense demanar responsabilitats i el no-rescat de persones en greus dificultats, el frau de les preferents, el deute injust i obligar a pagar-lo a qui no l'ha contret, les activitats fraudulentament dels mercats, els interessos usurers de la banca internacional, l'especulació amb el preu dels aliments o amb la salut, etc. Hi ha igualment un greu silenci a l'hora d'assenyalar els culpables de la tragèdia: aquells que amb l'especulació esperaven obtenir abundants beneficis, els evasors i els que amnistien l'evasió, els membres dels consells d'administració amb sous immorals, els alts directius d'entitats financeres, de les institucions internacionals monetàries o de crèdit, les agències de qualificació. La jerarquia de l'església hauria de poder exercir la funció de desvetllador de l'ètica col·lectiva. No ho ha fet.

Les "estructures de pecat" i "el mercat"

Ens hem acostumat a viure amb normalitat enmig del que Joan Pau II va anomenar "estructures de pecat" (*Solicitudo rei socialis* de 1987, "Evangelium vitae" 1995 i altres). La Permanent de la CEE no s'ha atrevit ni a citar-ho. Sembla que la crisi hagi vingut del no-res, com un huracà que afecti tothom per igual davant el qual només hi caben respostes individuals de protecció i ajuda mútua. Cal recordar que una de les

premisses del neoliberalisme és la despolitització de l'economia, o desvinculació de responsabilitats morals de les decisions econòmiques. Però havent-hi recursos com hi ha per a tothom, tolerar l'immens sofriment en què es veuen obligades a viure milions de persones és tolerar una "estructura de pecat". Els continuats informes del Banc Mundial, del FMI, del G-20, del Banc d'Espanya, del BBVA, de la Caixa, donen compte de la tragèdia. En molts d'ells fins i tot hi ha judicis morals en temes com la concentració de la propietat, deute, dependència, malbaratament de recursos, número de famílies que han quedat sense cap ingrés, atur, desnonaments, impossibilitat de democràcia etc. amb major sensibilitat ètica que en el propi document episcopal.

En definitiva, els bisbes no condemnen el "mercat", paraula amb la qual avui es designa aquest model econòmic. La Declaració respon a la doctrina del neoliberalisme, que pot concretar-se en l'afirmació: "El mercat és bo, però té disfuncions". D'aquí surten els dos eixos que vertebraven l'argumentació del document: 1. "Aquestes disfuncions són resultat de l'egoisme" i 2. "Aquestes disfuncions cal corregir-les amb la caritat".

Responsabilitats morals individuals

Els bisbes només fan referència a causes individuals i de caràcter moral-individual: "egoisme" "falta d'ètica" "individualisme" "pecat" "el mal està en el cor les persones"... Dóna per suposat que l'actual sistema econòmic i de llibertats funciona. L'únic límit: l'egoisme. Egoisme, a més, referit indiscriminadament tant als responsables del caos i que hi guanyen, com a les víctimes, a qui, a més, sovint es culpabilitza dient que "han viscut per sobre de les seves possibilitats". Com que no analitza la realitat i la seva perspectiva no ve "de baix", esfuma les contradiccions i minimitza els conflictes, el discurs és de principis. Això fa que aparegui com una concepció "interioritzada", que deriva cap a responsabilitats morals individuals.

Propostes per superar la crisi

Per això les solucions seran sempre de caràcter individual i des de principis abstractes "no ser egoistes", "que maduri la consciència solidària". És de notar que en el document fins i tot la paraula "justícia" només surt dues vegades i marginalment, contrastant amb la centralitat que hi té la paraula "caritat". La distribució de béns es deixa en mans del mercat i de la "bondat" individual guiada pels principis de fraternitat. No s'esmenta el paper regulador que en això hauria de tenir l'Estat, cosa en què fins i tot la Doctrina Social de l'església clàssica insistia.

Òbviament els bisbes no parlen de canvi de model econòmic, donen per inqüestionables les exigències del mercat i ni tan sols esmenten les propostes sobre les que hi ha consens social majoritari, p.ex., sobre les transaccions financeres especulatives o sobre una fiscalitat més justa en relació a les grans fortunes.

Evidentment no encoratgen als moviments que s'han manifestat per un altre model de societat, els que busquen nous models d'economia alternativa, no consumistes. I en canvi fa una lloança a la docilitat "dels obrers que han acceptat les restriccions amb civisme", que, sense les consideracions anteriors, pot considerar-se una ofensa als milions de persones que sense cap culpa s'han trobat en el pou de l'angoixa i sense possibilitat d'expressar-se.

Falta d'esperit profètic

El document està faltat d'esperit profètic, de denúncia i d'anunci. La no-lectura de la realitat a partir dels oprimits, pot fer que aquests no s'hi trobin identificats. És un llenguatge abstracte, lluny dels texts dels profetes i del llenguatge del mateix Jesús, a qui sí que la gent entenia. Aquest document no parla per a ningú. Per això ha tingut tan poc ressò. Oportunitat perduda per entrar en contacte amb els problemes i persones d'avui.

Estem d'acord que la funció de l'Església no és la de donar solucions tècniques (paràgraf 8), però sí que ho és la de donar esperança a un món obligat a viure en el nou ordre del desordre.

II.- Nacionalisme

La posició oficial de la CEE

La CEE ja havia manifestat en reiterades ocasions el seu posicionament respecte del nacionalisme de Catalunya i d'Euskadi a través de Declaracions (3 de novembre del 2002, 7 de gener del 2005, 23 de desembre 2006), a través de la COPE i fins i tot des del carrer. No sorprèn per tant aquesta nova presa de posició. A la Declaració és un paràgraf curt (el n.12) al qual afegeix el llarg document del 2006 que titulava "Orientaciones Morales ante la actual situación de España". Cristianisme s.XXI no pot fer altra cosa que repetir el que des de l'any 2003 en reiterades ocasions hem manifestat.

En l'apartat del nacionalisme el problema de l'apriorisme episcopal esmentat al principi és més patent encara que en els altres aspectes. Els bisbes parteixen d'una lectura esbiaixada de la història i de pressupòsits sense cap justificació com la identificació entre nacionalisme i totalitarisme, el suposat bé moral que significa la unitat d'Espanya, que l'autogovern trencaria els llaços d'amistat que existeixen entre les famílies i els pobles, que la unitat d'Espanya arrenca del procés de romanització, s'aferma en la reconquesta, es consolida amb els reis catòlics etc.

En aquesta anàlisi històrica els bisbes no fan cap esment a la violència històrica que s'ha exercit sobre Catalunya en el procés de la construcció de la unitat d'Espanya per la força, al caràcter totalitari del nacionalisme espanyolista o als greuges econòmics, polítics, lingüístics o culturals. Parteixen d'un fonamentalisme religiós-històric-polític d'antigues essències del nacionalcatolicisme que pretén donar suport a un altre fonamentalisme, l'estrictament polític.

Obvien que el dret a l'autodeterminació és un Dret reconegut per tots els organismes internacionals i que en cada cas caldrà gestionar des del respecte, sense desqualificacions ni imposicions. Però sobretot passen per alt la Doctrina Social de l'Església respecte del dret d'autodeterminació, repetida pel Vaticà en cada un dels processos d'independència i reiteradament proclamada per Joan Pau II (a la UNESCO, el 2 de juny 1980; a l'Assemblea General de l'ONU el 5 d'octubre de 1995, entre moltes d'altres declaracions).

Cristianisme Segle XXI creiem que el que ha passat a Catalunya des de l'11 de setembre té un abast històric transcendent, que ha somogut arrels profundes d'antropologia que van més enllà de les raons estrictament econòmiques o polítiques. A això només s'hi pot respondre des de la voluntat de llegir els fets, de l'intent de comprensió, del diàleg i la voluntat de refer els ponts trencats. Les respostes d'imposicions, prohibicions o a través de vies administratives només tiraran més llenya al foc.

Lamentem que la Secretaria de la CEE, en lloc de la mà estesa i de prestar-se a ser institució de diàleg, prengui partit un cop més per la via de la confrontació.

III.- El Document de la Conferència Episcopal Tarraconense

Hauríem volgut més contundència en la votació dels bisbes de la Tarraconense membres de la Comissió Permanent de la CEE. En cap dels dos temes de la Declaració podien sentir-se representants del poble del que formen part. En els dos casos hauríem volgut, com a catalans, declaracions més properes a la realitat que vivim: per una banda, de retallades en aspectes bàsics i que afecten als sectors més vulnerables, i de l'altra d'acompanyament en el procés de recuperació de la identitat.

Respecte del primer aspecte, com a catalans ens sentim més a la vora de la Nota que els bisbes de la Tarraconense van publicar després de la seva reunió a Salardú el 31 de juliol d'aquest any. En part compartiríem respecte d'aquesta Nota algunes de les observacions que hem fet a la Declaració de la CEE respecte de l'absència de l'anàlisi de les causes, de la manca denúncia dels responsables, de l'ambigüitat en les propostes etc., però sense cap dubte intenta estar més a la vora de la tragèdia concreta que viuen milions de catalans.

Respecte del segon aspecte valorem positivament la decisió de treure una nota l'endemà mateix de la Declaració de la CEE, en ocasió de les properes eleccions del 25 de novembre, en què els bisbes defensen el dret al respecte a la identitat col·lectiva, el refús a qualsevol actitud dirigida a atiar la divisió i a la necessitat d'integrar la diversitat. Com no podia ser d'altra manera en aquesta nota el bisbes de la Tarraconense es posen en la mateixa línia de pensament que al 1985 va inspirar el document "Arrels cristianes de Catalunya".

Barcelona, octubre de 2012